

Wyrok z dnia 22 marca 2001 r.

II UKN 279/00

Wygaśnięcie obowiązku ubezpieczenia następuje z mocy art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.) wówczas, gdy stosunek pracy został rozwiązany lub wygasł.

Przewodniczący SSN Beata Gudowska, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Jerzy Kuźniar.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 22 marca 2001 r. sprawy z wniosku Zbigniewa I. i Dariusza S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o objęcie ubezpieczeniem społecznym, na skutek kasacji wnioskodawcy Zbigniewa I. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 16 lutego 2000 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 14 sierpnia 1997 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w B. stwierdził, że wnioskodawca Zbigniew I. od dnia 1 listopada 1995 r. nie podlega ubezpieczeniu społecznemu pracowników wobec udzielenia mu przez pracodawcę urlopu bezpłatnego.

Odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 30 listopada 1999 r. [...]. Sąd ustalił, że wnioskodawca był zatrudniony jako radca prawny w PHU „C.” Spółce z o.o. w B. Od 1995 r. Spółka zaprzestała działalności wobec trudności finansowych. Bank [...] z dniem 25 maja 1995 r. zamknął rachunek Spółki wobec braku obrotów w ciągu jednego roku, a umowa dzierżawy siedziby Spółki została

wypowiedziana. Spośród czterech pracowników spółki dwóch korzystało ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego, a pozostałym dwóm, Dariuszowi S. i wnioskodawcy, jednoosobowy zarząd Spółki udzielił urlopu bezpłatnego. Po zaprzestaniu działalności Spółki Dariusz S., jako jej główny udziałowiec, zajmował się sprzedażą pozostałego majątku, a wnioskodawca, mając pełnomocnictwo zarządu w ciągu dwóch lat brał udział w 12 rozprawach i sporządził 8 pism procesowych. Wnioskodawca nie otrzymywał wynagrodzenia, nie pozostawał pod nadzorem pracodawcy, a czynności podejmowane w procesach konsultował z udziałowcem Spółki Dariuszem S. Oceniając ten stan faktyczny Sąd uznał, że w spornym okresie od 1 listopada 1995 r. do 31 grudnia 1997 r. wnioskodawca nie był pracownikiem w rozumieniu art. 22 KP. Sporadyczne czynności świadczone przez wnioskodawcę nie stanowiły świadczenia pracy w wymiarze połowy czasu pracy. Nie będąc pracownikiem wnioskodawca nie podlegał pracownicemu ubezpieczeniu społecznemu na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.).

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy od tego wyroku Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 16 lutego 2000 r. [...] oddalił apelację. Sąd Apelacyjny uznał za prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i podzielił jego pogląd prawny. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w spornym okresie wnioskodawca nie był pracownikiem Spółki, bowiem po zaprzestaniu działalności Spółki obie strony umowy o pracę nie wykonywały zobowiązań z tej umowy, a zatem doszło do rozwiązania stosunku pracy w sposób dorozumiany.

Od tego wyroku wniósł kasację wnioskodawca i wskazując jako podstawy kasacji naruszenie prawa materialnego - art. 174 § 1 KP i art. 4 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych - oraz naruszenie przepisów postępowania (art. 233 § 1 KPC) wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji wnioskodawca podniósł, że przepis art. 174 § 1 KP został zastosowany nieprawidłowo, gdyż urlop bezpłatny nie może być udzielony z inicjatywy zakładu pracy, bez wniosku pracownika. Stosunek pracy z wnioskodawcą nie został rozwiązany, zatem zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych podlegał on ubezpieczeniu społecznemu pracowników. Ustalając, że wnioskodawca nie wykonywał pracy na rzecz Spółki w wymiarze co

najmniej połowy czasu pracy, Sąd oparł się na zeznaniach członka jednoosobowego zarządu A.M., który jest zainteresowany w wyniku sprawy, gdyż ponosi odpowiedzialność za niedopełnienie obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Pominięty natomiast został fakt, że wnioskodawca poza uczestnictwem w procesach wydawał opinie prawne i wykonywał inne czynności w interesie i na rzecz Spółki.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny przepisu art. 174 § 1 KP nie jest uzasadniony. Sąd nie przyjął bowiem, że podstawą odmowy objęcia wnioskodawcy pracowniczym ubezpieczeniem społecznym było udzielenie mu przez pracodawcę urlopu bezpłatnego. Wprawdzie w ustaleniach Sądu pierwszej instancji znalazło się stwierdzenie, że zarząd Spółki podjął decyzję o udzieleniu wnioskodawcy urlopu bezpłatnego, jednak oba Sądy przyjęły, że stosunek pracy między wnioskodawcą a Spółką ustał po faktycznym zaprzestaniu działalności Spółki. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, stosunek pracy został rozwiązany w sposób dorozumiany.

Gdyby istniały podstawy do ustalenia, że stosunek pracy ustał, następstwem tego byłoby wygaśnięcie obowiązku ubezpieczenia pracownika z mocy art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych. W kasacji zarzuca się nieprawidłowe zastosowanie tego przepisu przy jednoczesnym zakwestionowaniu ustaleń faktycznych jako dokonanych z naruszeniem art. 233 § 1 KPC. W tym zakresie kasacja jest uzasadniona, bowiem ustalenie, że stosunek pracy został rozwiązany w sposób dorozumiany jest całkowicie dowolne. Podstawą do takiego ustalenia byłyby oświadczenia lub określone zachowania zarówno pracodawcy jak i pracownika. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku wskazuje jako tego rodzaju zachowanie pracodawcy zaprzestanie wypłacania wynagrodzenia, natomiast nie wskazuje zachowania określającego zamiar zaprzestania świadczenia pracy przez wnioskodawcę. Z ustaleń Sądu pierwszej instancji, których Sąd Apelacyjny nie zmienił, wynika, że wnioskodawca nadal świadczył pracę, występując w procesach w imieniu Spółki. Wnioskodawca twierdzi, że wykonywał te czynności w ramach stosunku pracy na podstawie pełnomocnictw udzielanych mu przez pracodawcę. W zaskarżonym wyroku nie wskazuje się żadnego oświadczenia lub zachowania wnioskodawcy, które pozwalałoby na przyjęcie, że zgadza się on na rozwiąza-

nie stosunku pracy. Sam fakt, że czynności wykonywane przez wnioskodawcę zajmowały mu mniej czasu, niż połowa wymiaru czasu pracy, nie świadczy o ustaniu stosunku pracy. Jeżeli pracownik w czasie trwania stosunku pracy nie wykonuje pracy, ma to skutek w zakresie prawa do wynagrodzenia. Pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia, jeżeli doznaje przeszkód w wykonywaniu pracy ze strony pracodawcy, a w innym przypadku traci to prawo. Natomiast niewykonywanie pracy przez pracownika nie powoduje samo przez się ustania stosunku pracy.

Ustanie stosunku pracy, którego następstwem jest wygaśnięcie obowiązku ubezpieczenia, następuje wówczas, gdy umowa o pracę zostanie rozwiązana w trybie określonym w art. 30 Kodeksu pracy lub wygaśnie na podstawie art. 63 i następnych KP. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie wskazuje się żadnego z tych przepisów jako podstawy ustania stosunku pracy. Z motywów wyroku można wnioskować, że umowa o pracę została rozwiązana na mocy porozumienia stron (art. 30 § 1 pkt 1 KP), jednak przyjęcie tego ustalenia wymagało ustosunkowania się do wskazywanych przez wnioskodawcę faktów udzielania mu przez pracodawcę pełnomocnictw do prowadzenia spraw Spółki. W tym zakresie brak jest ustaleń, podobnie jak nie ustalono daty, z jaką stosunek pracy miał zostać rozwiązany. Jeżeli pracodawca udzielał wnioskodawcy pełnomocnictw po tej dacie musiałaby istnieć inna niż stosunek pracy podstawa prawna, na przykład zlecenie. W tej kwestii Sąd Apelacyjny nie zajął stanowiska.

Wskazane wady w ustaleniach faktycznych uniemożliwiają kontrolę prawidłowości zastosowania przepisu art. 4 ust. 3 ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, który był podstawą prawną rozstrzygnięcia. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania.

=====